

ARCHEOLOGIENOTA

KORTRIJK BROELKANT
(prov. WEST-VLAANDEREN)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

\
MONUMENT
\ VANDEKERCKHOVE

Auteurs: Bart BARTHOLOMIEUX, Bart BOT, Daphné
VERAART, Sadi MARÉCHAL

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Projectcode: 2016K290

- **Administratieve gegevens**

- ➔ Initiatiefnemer: zie privacyfiche
- ➔ Erkende archeoloog: Bart Bartholomieux, OE/ERK/Archeoloog/2016/00127
- ➔ Erkende archeoloog rechtspersoon: Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
- ➔ Locatiegegevens: Kortrijk Broelkant (zie plan in bijlage 2 en 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)
- ➔ Lambertcoördinaten: Xmax: 72476, Ymax: 169495; Xmin: 72366, Ymin: 169364
- ➔ Kadastergegevens: Kortrijk, afdeling 3, sectie H, perce(e)l(en) : 614L, 617B. (zie plan in bijlage 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)

- **Aanleiding vooronderzoek**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Gemotiveerd advies**

Ter hoogte van het onderzochte gebied zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek heel wat archeologische resten geregistreerd. Het gaat om de dempingslagen van een riviermonding, stadsverdedigingselementen van de 14de-eeuwse stadsomwalling, als de resten van de refuge van Wevelgem, die teruggaat op een motte met 15de -16de-eeuws huis. Daarnaast gaat het om muurresten en ophogingslagen uit de 19de en 20ste eeuw. Het onderzoek toont op een goede bewaring van de archeologie. De resten, op diegene uit de 19de en 20ste eeuw die niet aan de refuge kunnen toegewezen worden na, zijn van groot belang voor de kennis over de ontwikkeling van Kortrijk. Er wordt dan ook een opgraving geadviseerd.

- **Planafbakening**

Aangezien de volledige zone van geplande werken voorzien wordt van een ondergrondse parking, moet het gehele gebied verder onderzocht worden. Enkel de zone ter hoogte van het onderkelderde bestaande gebouw aan de noordwestzijde van de onderzoekszone wordt buiten de advieszone gehouden. De archeologische resten dienen

---

opgegraven te worden over een oppervlakte van 3323m² tot op de verstoringsdiepte, inclusief een buffer van circa 50cm. Voor wat betreft de dempingslagen van de riviermonding, die circa 1,70m boven de geplande verstoringsdiepte aanvangen kan een terreindoorsnede over de volledige breedte in noordoost-zuidwestelijke richting tot op de verstoringsdiepte inclusief een buffer van circa 50cm volstaan, aangevuld met boringen tot in de natuurlijke bodem. Ter hoogte van het zuidoostelijke deel van de geplande kelder (uitsprong richting Groeningestraat) wordt een archeologische begeleiding geadviseerd (407m²). Dit aangezien door middel van de uitgevoerde prospectie geen inzicht kon verkregen worden in deze zone. Mogelijk zijn er nog gebouwresten of andere structuren aanwezig van de Cisterciënzerinnen van de Guldenbergabdij van Wevelgem.

Figuur 1: Adviesplan met aanduiding van de werfbegeleiding en de op te graven zone.¹

¹ BRUGGEMAN et al. 2015, zie bibliografie Verslag van Resultaten Bureauonderzoek.

- **Vraagstelling**

De vraagstelling van het onderzoek zal voornamelijk gericht zijn op de vroegste ingebruikname en bouwrijp maken van het terrein, de stadsverdedigingselementen en de bouwgeschiedenis van de refuge en oudere motte. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wanneer werd het terrein voor het eerst in gebruik genomen voor bewoning? Op welke manier is het terrein bouwrijp gemaakt?
- Waar situeert zich de motte en latere refuge ruimtelijk ten opzichte van de riviermonding?
- Zijn er nog resten aanwezig van structuren die in relatie staan tot de motte en/of donjon?
- Wat is de relatie tussen de motte met donjon en het latere gebouwenbestand van de refuge?
- Welke elementen van de stadsverdediging zijn aanwezig? Passen de resultaten in de gekende historische gegevens over de locatie en de aard van de stadsverdediging?
- Zijn er sporen aanwezig die kunnen toegeschreven worden aan bewoning langs de Groeningestraat of Guido Gezellepad?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners van het plangebied gedurende de verschillende gebruiksfases?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden in de verschillende gebruiksfases? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Op welke manier ontwikkelde de bewoning en ruimtelijke structuur zich tussen de late middeleeuwen en de 20ste eeuw.
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de site (op basis van het historisch onderzoek) en van de ontwikkeling van de stad Kortrijk algemeen?

- **Plan van aanpak**

De opgraving moet worden uitgevoerd in goede terreinomstandigheden. Dit betekent o.m. dat:

- de weersomstandigheden dermate zijn dat ze een goede waarneming toelaten. De vergunninghouder voorziet een scenario voor het geval de opgraving moet worden uitgesteld omwille van slechte weersomstandigheden. Daarnaast doet deze een voorstel de veldstrategie aan te passen indien de terreinomstandigheden dit vereisen.
- Bij een langdurige opschorting (> 1 maand) worden door de vergunninghoudende archeoloog maatregelen voorgesteld om de degradatie van alle aanwezige sporen tegen te gaan
- De opgravingszone visueel en/of fysiek is afgescheiden van andere zones waar werken uitgevoerd worden.
- De vergunninghouder een duidelijk zicht heeft op eventueel aanwezige leidingen
- De werf is ingericht conform de vigerende wetgevingen inzake arbeid, bodemverzet en veiligheid
- Er duidelijke afspraken zijn tussen de vergunninghouder en zijn/haar opdrachtgever over de levering van de kraan, de stockage en afvoer van de grond, de bemaling in geval van wateroverlast, het terug dichten van de putten en herstel terrein en communicatie met de pers.

Een aantal werkzaamheden dienen voorafgaand uitgevoerd worden zonder archeologisch onderzoek:

Algemeen:

- Afbraak van de bestaande gebouwen tot op maaiveldniveau;
- Verwijderen stookolietanks en daar aan gerelateerde plaatselijke vervuiling ter hoogte van T3, 4 en 5;
- Plaatsing van palenwand rondom bouwput en grondwaterbemaling;
- In het kader van de plaatsing van de palenwand mogen geen terreinafgravingen gebeuren onder het niveau van de met betontegels verharde speelplaats (ca. +13,10m TAW). Wel mogen de delen van het terrein die zich hoger bevinden maximaal verlaagd worden tot dat niveau (+13,10m TAW).
- De uitbraak van de vloerplaten en kelders van de bestaande gebouwen dient uitgevoerd worden onder begeleiding van het archeologisch team, aangezien verwacht wordt dat de archeologische resten zich hier vlak onder bevinden, afgaande op de met betontegels verharde koer.

Specifiek:

- Guido Gezellestraat 3

Het huidige pand Guido Gezellestraat 3 wordt afgebroken, met uitzondering van de gevel. Het pand is onderkelderd, waardoor de kans klein is dat nog archeologische sporen bewaard zijn onder dit niveau. De onderkant van diepe sporen zoals water- of beerputten kunnen eventueel wel bewaard zijn. Er wordt een werfbegeleiding te voorzien tijdens en na de sloopwerken, waarbij voor zover mogelijk de putwandprofielen worden geregistreerd en waarbij eventueel aanwezige sporen onderzocht worden. Oppervlakte ca. 450m².

- Centraal terrein

Binnen het terrein zijn de goed bewaarde resten van de refuge van Wevelgem vastgesteld, verschillende recentere structuren en ook de middeleeuwse stadsmuur. Een deel van het bestaande gebouwenbestand is onderkelderd waardoor wellicht een groot deel van het bodemarchief is verdwenen. Andere gebouwen zijn niet onderkelderd, hier zullen wellicht enkel de funderingen een invloed hebben gehad. Voor de zone rond de refuge wordt een opgraving in twee vlakken voorzien; oppervlakte 2300m². Voor de zone rond de stadsversterking en de zones waar onderkelderde gebouwen hebben gestaan, wordt in één vlak opgegraven; oppervlakte 1750m².

- Beekdal

Op een dieper niveau worden op het terrein vooral opvullingspakketten verwacht van de natuurlijke beekvallei die hier in de ondergrond aanwezig is en uitmondde in de Leie. Er wordt een terreindoorsnede aangelegd over de breedte van het terrein (NO-ZW) tot ca. 50cm onder de geplande verstoringsdiepte, aangevuld met boringen tot in de natuurlijke bodem. Lengte dwarsdoorsnede: ca. 90m.

- **Criteria**

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

De archeologische opgraving moet niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd.

- **Schatting totale duur**

Er wordt geschat dat de het archeologische onderzoek binnen 4 maanden kan worden afgerond (ca. 80 werkdagen) met een team van ca. 7 à 8 personen. De voorwaarden waaraan het team minstens dient te voldoen wordt besproken binnen de gewenste competenties.

- **Kostenraming**

De opgraving wordt uitgevoerd door een ploeg bestaande uit ca. 7 à 8 personen. Wanneer nodig worden een conservator, een materiaaldeskundige en natuurwetenschappers deeltijds betrokken bij het onderzoek.

Voor de opgraving en werfbegeleiding wordt de volgende kostenraming gemaakt:

- ➔ Veldwerk: 200 000 euro
- ➔ Assessment: 3500 euro
- ➔ Verwerking: 15 000 euro
- ➔ Rapportering: 35 000 euro
- ➔ Natuurwetenschappelijk onderzoek: 32 000
- ➔ Conservatie: 10 000 euro

- **Gewenste competenties**

De dagelijkse uitvoering van de opgraving ligt in handen van minstens:

- één archeoloog-projectleider (vergunninghouder). Hij/zij: dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°); beschikt over minstens 240 werkdagen opgravingservaring op stadscontexten, aangetoond via CV;
- twee archeoloog-assistenten. Zij; dienen houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°); beschikken over minstens 120 werkdagen opgravingservaring op stadscontexten, aangetoond via CV;
- het projectteam wordt daarenboven bijgestaan door een aardwetenschapper (bodembkundige, fysisch geograaf of (kwartair)geoloog), die minstens op het terrein aanwezig is bij het aanleggen van de profielsleuven. Deze

aardwetenschapper: bezit een diploma of getuigschrift waaruit een opleiding inzake bodems, fysische geografie, geologie en/of geomorfologie van Noordwest-Europa blijkt; heeft grondige kennis van en relevante ervaring met beekvallei contexten, aantoonbaar aan de hand van minstens 5 referentieprojecten; heeft ervaring met het interpreteren van bodemprofielen en met het uitvoeren van landschapsonderzoek in het kader van archeologisch onderzoek, aantoonbaar aan de hand van minstens 5 referentieprojecten. De bodemkundige ondersteunt de archeologen bij de aanleg van de profielsleuven en bij de interpretatie van de stratigrafie van de site. Aan de hand van de analyse van bodemprofielen draagt hij/zij bij aan het begrip van de landschapsgenese. Het verslag van zijn/haar bevindingen wordt in het basisrapport geïntegreerd;

- voor de rapportage worden minstens de archeoloog-projectleider en de archeoloog-assistent ingezet.

- **Risicofactoren**

Er zal op alle momenten (voorbereiding en uitvoering) een gedegen overleg moeten zijn tussen de initiatiefnemer, de aannemer bouwwerken en de aannemer archeologie om de werken optimaal op elkaar af te stemmen.

- **Deponering**

Het archeologisch ensemble zal gedurende en na het afronden van het onderzoek bewaard worden bij Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat, 8770 Ingelmunster. Na afronding en oplevering van de rapportage wordt het ensemble definitief bewaard bij de bouwheer. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code Van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).

- **Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk**

Niet van toepassing.